

(Մարտիրոսի խնդիր)
Բն. Ժողով Զայոց Մանգրե

ՔԱՂԱՔԱՒԱՆ

Բ. Գրան Թեոֆիլանթ Զոգոր-
գամ պատմաբանին վրայ մեր տր-
դէն տուած տեղեկութիւնք կը
հաստատուն ինչ . կայսերական կառու-
ման թիւեր Եւրոպայի , Լատինայի ,
Արեւմտեան Կարսի քաղաքները պա-
հարկ , միտքեւոր տեղեկութեան համար
կառուածորէ մոլորաշարքիս դեռ
պահանջ հրահանգ տալ , որպէս զի
ժամանեան Եւրոպայեան հետ ի
միասին դեռ պահանջարկ հար-
կաւորման Եւրոպայեան սահմանայ
ուղղութեան խնդիրը լուծելու հա-
մար , Բ. Գրան այս կարեւոր գի-
տաբանութիւնը կ'ընէ նաեւ թէ Եւրո-
պական տեղութիւնք Թեոֆիլանթ մէջ
իրենց Գիտական կրթականաց
պատմաբանութիւն կ'ընեն և անոնց
միջոցին բարեփոխում կը խնդրեն ,
թէ չէ՞ . Սուլթանն , իսլամաց իս-
թիֆայն , այսինքն Մարգարէին յա-
ջորդը լինելով , սրբաւոր աւելի պար-
տական է իսլամները պաշտօնա-
ւոր , զորս եթէ թողնուի որ օտար
կառավարութեան մը հպատակու-
թեան ներքեւ անցնին , յարմար
բնակիչը գրեթէ բոլորովին իսլամ
են եղեր , և ինչ համար Յաւանտա-
նի հպատակել : Այս պատմաբանին
գիտականաց վրայ ըստ տարբերու-
թիւնը կրնայ դաշտակալել այն զը-
րոյններուն նայելով , որոյ համե-
մատ վերջնական գործիքն այս
տառական չափի տան եղեր , այլ
միայն պայմանաւոր մը պիտի ու-
նային նախ դարձանել ինքնին
լուծման համար : Կարելի է յետոյ
նայն հրահանգ լինի նաեւ Հիւսնա-
նան իսլամայն նկատմամբ :

Թեոֆիլանթ-Հաղթելով լրագրի
պատմաբանացունչ գույքաւորները
կը հրատարակէ : Հիւսնանց լրագ-
րի մ'ալ Գրան աւելի Պատմաբանաց
որ կը պատմական լինելով թուրք
լրագրին բնակի թէ նորա լրագրի
ընէ Միտհակ Եփեսոսի անձամբ
բան մը չափի կարեւորութիւն է թէ
պատմաբան լինի և նոր աղէտք ծա-
ղին . նա Բուսո-Թրքական պատե-
րագրին առաջ միջնայն ընկածը
բռնած էր իւր պաշտպան Միտհակ
միջոցին հաճախակի համար , որ
այն տան Միտ-Թրքական էր , որուն
անկումէն յետոյ անոր դէմ յօդ-
ուածները գրեց , Այստե ամենայնիւ
Գրան կը յուսայ որ Բ. Գրան հա-
րածանով իմաստութիւնը կրնայ
կրնայ պատմաբանութիւն մը մարդ
բարձր հետեւանց պատմաբանա-
տուութիւնը :

Բ. Գրան որոշումն է դեռ պահանջ
առաւ արտադրանքը պաշտպանե-
լու նպատակաւ և պատմական
նորոշմանով տեղակալ մը հրատարա-
կելու . Պէրլինի դեռ պահանջարկ
գին վրայ : Այս գործին հեղինակը
կը հաստատէ նաեւ թէ Պէրլինի վե-
հաժողութիւնը իւր թիւրք տառերով
թեան մէջ որոշում է՝ Էր առաւ , այլ
ընէ լրագրանք մը յայտնած էր Հիւ-
սնական սահմաններու ուղղութեան
համար , թէ վերջին դեռ պահանջարկ
հարկն , յարմէ անկողնութեան
դուրս ձգուեցաւ Բ. Գրան , վե-
հաժողութիւնը և Պէրլինի դաշտակալին
հակառակ որոշումն առաւ է , թէ
իւր սահմանագիծը վեհաժողութիւն
գիծէն աւելի յառաջ կ'անցնի , թէ
հետեւաբար Պէրլինի վերջին դեռ
պահանջարկն աւելի անկողնութեան
իւր որոշումներն անկողնութեան են : Հիւ-
սնական կը քննէ յետոյ այն որոշ-
մանց հետեւանքը . Բ. Գրան եթէ
ուղի իսկ չափի կրնայ գտնուի
գործադրել , քանզի եթէ գործադ-
րելու ձեռնարկէ , իսլամներն իւր
դէմ պիտի ապստամբին . իսկ եթէ
չգործադրէ՝ պատմաբան պիտի ծա-
ղի Հիւսնական սահմանայ վրայ ,
պատմաբան Գործադրելու սահմանայ
մաս . Արեւելեան Բուսոյի Պար-
գորդը Պարզաբնիկ իշխանութեան
հետ միասնաբար համար ներկայ չը-
կիտի թիւններն օգուտ պիտի
լրացնեն և օսմանեան զորքը Պար-
գանները պիտի գրաւէ : Հետեւա-

բար հոս և սուր ամենայն ուրեք
Աւստրիա և Ռուսիա իրենց մասնա-
ւոր գիտութեան պիտի միջնայն
իրենց բանակները Պարզանի թե-
րակցութիւն մէջ առաջ պիտի բռնեն ,
և վերջապէս գէթ մասն գէթ գալով
կառու պիտի բռնեն իրարու հետ :
Պատմաբանը հրահանգ բռնելու յե-
տոյ , իսլամ կ'արտադրի ծառայի ,
և ամբողջ պատմաբան պիտի
լինի :

Տեղեկութիւն հեղինակը Գրանին
հարցաւ մը չէ՝ անհոյստ , այստե ա-
մենայնիւ իւր գուշակած աղէտնե-
րը կրնան ըստ բառերուն հաւանա-
կան լինել , ուստի կը հրահանգ դե-
րուտ որ այնքան չարեայ առաջին
առնուի համար իւր որոշումը բա-
րեւելու Հիւսնական խնդրին նը-
կատմամբ . իսլամ պիտի հրահա-
նէր ընդունելու պիտի լինի , եթէ
ոչ ձայն բարեփոխ յանապատի պի-
տի մասն : Գրան լրագրի գիտել
կուտայ թէ տեղակալին գուշակած
առնանց և արեւելեան թեանց
ամենքն Օսմանեան երկրին վրայ ա-
ղի պիտի ունենան : Ահաւորի մէկ
կողմէ ամենամեծ գործերով գու-
շակութիւններ , միւս կողմէ պատե-
րագրական պատմաբանութիւնը ,
Ժողովրդային յարմար և անոր
հետեւանքը բառական պատմաբան
մ'են աշխարհի իսլամութեան և
անդորութեան : Բայց , ինչպէս յա-
ճախ կրնամ եմք , խնդրին լու-
ծումը Եւրոպական տեղութեանց
միտհակ մէջ միտհակու է . եթէ
կարելի լինի միտհակը գործնական
նպատակ պահպանել , որոյ համար
կատարածները չառ են , ի նկատ
առնելով տեղութեանց հաղթող-
չահներն ու գիտութեան , իսլամ հո-
ւանական է որ վերջնական աղէտը
մեծ մասին առաջին կարեւոր առ-
նակ , իսկ եթէ ներդաշնակութիւն
նը խանգարի , կ'ամ Եւրոպա բար-
բաւոր անկողնութիւն , և կ'ամ ա-
մեն շարաշարի գուշակութիւնը
կրնան ստուգուի : Բայց որովհետեւ
երկրպագութիւնն անկողնութեան
տեղութեան , տեղութիւնը պիտի բա-
րեւելու իրենց շատ մը գիտութեան
ընէ չահներ նախընտրուածը
համար խորագրութեան :

Օ Գ Ն Մ Բ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Սովորեց կեդրոնական Բանձնա-
Ժողովին իւր երրորդ Բայաւարու-
թիւնն հրատարակել : Վերջին լրոց
նայելով , սովոր միշտ կը արեւել
յայտանի մէջ Կ'երեւի թէ Միշտ կող-
մը պարզ ստուգութիւն մը միայն կայ .
բայց Բանձն , Սովորեցութիւն և վա-
պարականի կողմերն իրաց միջակ
աւելի ծանր է : Արմատը նուազա-
յայն լինելով , գինն աւելի բարձր ,
և համեմատաբար , Ժողովութեան
թշուառութեան աւելի անկողնութեան
էնդ . Չմեռուան մէջ այս թը-
տառութիւնն անշուշտ աւելի ան-
տանելի է . սովոր ներդաշնակութեան
նայն են սակայն , զի , ինչպէս Հայկա-
կան Բանձնաժողովին պատմաբան
Գործադրելու իւր սովորական օճով
ճշդիւ կըսէ , « Այստե թեմի , կուս-
պի և խառնակութեանց ուսման
« եղանակն , անցաւ լեզուաւ ար-
« մատուց և գիտականի կ'ընէ լրագ-
« ման Ժամանակն , դաշտակալին
« կ'անկողնութեան մասնայ և սովոր կըսող
« ատմանց կ'ընէ , « Եւրոպայեան
« Խառնակութեան : » Թշուառութիւնը
չէ անհետացած . ուրիշ ձեւ մը մի-
այն ստացած է :

Պէտք է այս Ժամը աղետին դար-
ման տանելու համար ձեռք առ-
նուած այլ այլ միջոցներուն պատ-
մութիւնն ընել : Բայց յանձնարում
բն մեզմ ինքուստ ըրած , յայ-
տարարութիւնները կրնան գաղա-
վար մը տալ անոնց վրայ ուշիւմ
թեմի կը ինչն նաեւ թէ եղա-
Ժամանակ մը , յարմար անոնց իսկ , ո-
րոյ ամենամեծ պարագան էր տարբեր
ընթացք մը բռնելու վարձեցին ընել
աւել աւելի գոյութիւնն , և այս գը-
րագրութիւնը գործը մ'ընէ ու-
ղեցին բարձրագոյն աշխարհագրա-
րութեան մը , որ նորը և հեռաւոր

լինելով հանդերձ ոչ նուազ հակա-
մարդկային էր : Սակայն Ժամա-
գաղութիւնն , Ժամա- Ժամա-
րութեան , որը հակառակ այսպիսի
հոր պարբերներու բարձրութիւն
լինելով զառաւելի բնակիչներն , զի ,
թէ հաւաքուած նպատակները մեծ
գումարն մը չէին հասներ , այդ-
նպատակներով կարելի չէր բաւա-
կան մեծ օգնութիւն ընձեռել մեր
սովորանք ազդեցութիւն : Բայց Հա-
յաստան չէ փրկուած տակաւին .
« Հրամայել իշխանութիւնը , սե-
« ղափոխեցան Հայաստանի առա-
« տահան զառաւելի անհոյստ
« Բարձր , սակաւ ինչ յարեցան
« Միջոցաւ . այլ թշուառ Հայու
« Հայրենիք , որպէս սովոր , նայ-
« չափ և առատաբանաց գառաւաց
« տէր , մերթ ստանալուց , մերթ
« օրոգմանց դէմ միջոց պարտաւոր-
« եւր , Եւրոպայեան :

Այս , գեռ հայի կ'ստանէ հա-
ղարարը Հայեր : Ամենին անկալի
աղբիւրներէ կ'աւել տեղեկութիւնը
զայս կը ծանուցանեն Ժողովրդա-
բար , և Սեմաթիւն թղթակցութիւն
նը , զոր անցաւ օր հրատարակե-
ցինք , տարբեր բան մը հաստա-
տել է Ոչ միայն հայի , այլ և ապա-
ղային մէջ ալ անօթի չմիտու հա-
մար Երկրագործական անանցող և
ուրիշ պիտոյի կարօտ են : « Հնձոց
« եղանակին դեռ երկայն շարակ
« ներ կան , այժմէն Հայաստանաց
« սովոր գառաւաց ամբար գա-
« տարակցութեան են : Ոչ ուրիշ
« առաւ Հայ կայ իրեն անուշ-
« ոչ մարդը հայ կայ իրեն դեռ
« ի Պայազիւն և յիշակալու ոչ աղ
« կայ կենդանութեան պարան , ոչ
« ըստ անբաւ պիտոյի աշխարհին
« անտանք կան հողագործին օգ-
« նական , և ոչ դրամ կայ » ալ
« հայի և անանց , որպէս նաեւ
« անանցին վարձեցանից հարկա-

« Եւրոպայեան ստանդարտի տեղե-
« լով , և տեղական դիւրութիւններէ
« բացառելի ոյժ մ'առնանալու հարկ-
« ւարներն սպաննել անկարողութիւն
« շարաւանայ մէջ , հարկաւորներ
« իւր քանդեց , և որ , իւր վերջին
« Ժամանակ մէջ , կը փորձէ վերջին
« հարկաւոր տալ նոյա , զորս չկրցա-
« ջնել միջոց ցարդ . Թրիւմբ դաշնա-
« Բուս Էլին մեր հին ցուրը , կամ
« այն վիշտերն որով Հայաստան հա-
« մակուած էր արդէն : Սովոր աւել-
« ցաւ անոնց վրայ , սովոր կէս րը
« նական , կէս մ'արհեստական , մա-
« սումը հասկնալ , մասումը անմեկ
« նեկ , աստ տառապանցիկ , անդ-
« րանդիկ , և վերջապէս Սովոր , բառին
« կատարելու նշանակութիւնը . այն
« պէս որ , եթէ յառաջագոյն ոչ չը-
« ւաղ արեւալի վերջանք մը վա-
« պարական , Պայազիւն և Բուսնի
« դաշտերն և ձորերը պարզած չի-
« նէր հաղարարը Հայոց զաղթա-
« կանութեան և ջրման , տարա-
« կոյ չկայ թէ ներկայ սովոր տեղե-
« պատիկ աւելի զոհեր պիտի ընէ :

Այս միջոցին սովոր , կամ անոր
անկողնութեան հետեւանքն երրորդ ծա-
րայել թշուառութիւնն է որ կը
տեղեկ տակաւին Հայաստանի մէկ
կարեւոր մասին վրայ : Եթէ չյօժա-
րելու անոնց ընձեռել այն վերջին
օգնութիւնը , զոր ներկայ պարա-
ղայն անհրաժեշտ կընեն և զոր ա-
նոնց միջակին վրայ հակող Հայկա-
կան Բանձնաժողովին յատուկ Գայ-
տարարութեան հարկ կը տանէ
լինելու , եթէ Գեթիմանիկը տալ
այն վերջին լուծման որ թեմա շատ
ընտանեկներ պիտի փրկէ մահէ կամ
նախնորթ չարակերներ , Հայ աղ-
ղին , իւր ցարդ ըրած օգնութեան
հակառակ , միշտ պատմաբանաւոր
պիտի մնայ իւր հայրենեաց առջև :
Ամեն Հայ պէտք է հարցնէ թէ
արդեւք չի՞ կրնար քանի մը զրուշի
նոր նաեւ մ'ընէ ի նպատակ Հայաս-
տանի Հայ սովոր , և եթէ ներկայ
վիճակին իւր ամեն պարագայներով
քննել , յատաճ եմք որ ոչ ոք , —
գոնէ ոչ մէկ զգայուն Հայ , —
չափաւ մերթէ այս վերջին նպատակ
ընել յօդու իւր Հայաստանի աղ-
ղայնայն ներկայ վիճակին և ա-
պագայ բարձրութեան , զի արդարեւ
եթէ ինչմէ թէ Հայաստանի մէջ
Ժողովրդեան ինքնական բարձրու-
թիւնը քիչ բանէ կ'աւելաւ , կ'ը-
գամ թէ ներկային մէջ նոր օգնու-
թեան մը անհոյստ պարագայն միջոց
ապահովել զանոց կարող պիտի
ընէ իրենց առջև համեմատական
գիտականութիւնը վերջին ձեռք
բերելու մօտաւոր ապագային մը մէջ :
Առաւ հոնձք մը Հայաստանի մէջ

Ռուսի , Հայկական Բանձնաժողովին
« յոյս մեծ ունի թէ՛ առաքինու-
« թիւնը այնքանի , որը ի ճանապար-
« հի իւր աշխատութեանց իւր օր-
« լալիցն եղեն , չափաւ ընտանեկն
« քնն անհոյստական ի կէս իւր գոր-
« ծոյն , և ոչ զվիճակն սառաւ-
« ներով , յորտես Հայաստան աշ-
« խարհին , զուարթաւոր նորանոր
« պարգեւք զմերին պիտի ընու մը-
« շտակութեան , ի պահպանութիւն
« Ռուսական ընտիր մարդոյ տան և
« սեռին : »

Օգնեմք ուրեմն Հայաստանի
Գիտակեր գաղանին նման , որ տե-
նելով թէ որք վերջապէս կը յաջն-
ջողի պիտի իւր արեւնակութեան
ճանկերէն , յառաջատու ճիգ մը կրնէ
գոյն փարատելու , սովոր , իւր վեր-
ջին ճիգնաւոր հասած , վերջին
ճիգնաւոր մը մէջ կը տառապե-
ցնէ վաղապարհակալ , Արաշկերտի
և Բուսնի Հայրենի Օգնեմք անոնց :
Հաղարարը Հայեր , ձեռնուած
կրկնապատիկ և եւապատիկ տան-
լանաց գիտականութիւնը աղբաւոր
նախ արեւն ուղղութիւն , վերջա-
տած , նիշարացած , հիւանդացած ,
իրենց թշուառութեանց երկայն շար-
քին ծալը տեղեկ Մահը կը տե-
նեն իւր յետին տառապանքներով
չլիպտաւոր , եթէ վերջին օգնու-
թեան մը չլինի իրենց : Օգնեմք ա-
նոնց :

Ինչե՞ր կ'որոշենք տուած մեզ այս
աղետաբեր սովոր , որ ինն ամսէ 'ի
վերամիջին ստանդարտի տեղե-
լով , և տեղական դիւրութիւններէ
բացառելի ոյժ մ'առնանալու հարկ-
ւարներն սպաննել անկարողութիւն
շարաւանայ մէջ , հարկաւորներ
իւր քանդեց , և որ , իւր վերջին
Ժամանակ մէջ , կը փորձէ վերջին
հարկաւոր տալ նոյա , զորս չկրցա-
ջնել միջոց ցարդ . Թրիւմբ դաշնա-
Բուս Էլին մեր հին ցուրը , կամ
այն վիշտերն որով Հայաստան հա-
մակուած էր արդէն : Սովոր աւել-
ցաւ անոնց վրայ , սովոր կէս րը
նական , կէս մ'արհեստական , մա-
սումը հասկնալ , մասումը անմեկ
նեկ , աստ տառապանցիկ , անդ-
րանդիկ , և վերջապէս Սովոր , բառին
կատարելու նշանակութիւնը . այն
պէս որ , եթէ յառաջագոյն ոչ չը-
ւաղ արեւալի վերջանք մը վա-
պարական , Պայազիւն և Բուսնի
դաշտերն և ձորերը պարզած չի-
նէր հաղարարը Հայոց զաղթա-
կանութեան և ջրման , տարա-
կոյ չկայ թէ ներկայ սովոր տեղե-
պատիկ աւելի զոհեր պիտի ընէ :

Այս միջոցին սովոր , կամ անոր
անկողնութեան հետեւանքն երրորդ ծա-
րայել թշուառութիւնն է որ կը
տեղեկ տակաւին Հայաստանի մէկ
կարեւոր մասին վրայ : Եթէ չյօժա-
րելու անոնց ընձեռել այն վերջին
օգնութիւնը , զոր ներկայ պարա-
ղայն անհրաժեշտ կընեն և զոր ա-
նոնց միջակին վրայ հակող Հայկա-
կան Բանձնաժողովին յատուկ Գայ-
տարարութեան հարկ կը տանէ
լինելու , եթէ Գեթիմանիկը տալ
այն վերջին լուծման որ թեմա շատ
ընտանեկներ պիտի փրկէ մահէ կամ
նախնորթ չարակերներ , Հայ աղ-
ղին , իւր ցարդ ըրած օգնութեան
հակառակ , միշտ պատմաբանաւոր
պիտի մնայ իւր հայրենեաց առջև :
Ամեն Հայ պէտք է հարցնէ թէ
արդեւք չի՞ կրնար քանի մը զրուշի
նոր նաեւ մ'ընէ ի նպատակ Հայաս-
տանի Հայ սովոր , և եթէ ներկայ
վիճակին իւր ամեն պարագայներով
քննել , յատաճ եմք որ ոչ ոք , —
գոնէ ոչ մէկ զգայուն Հայ , —
չափաւ մերթէ այս վերջին նպատակ
ընել յօդու իւր Հայաստանի աղ-
ղայնայն ներկայ վիճակին և ա-
պագայ բարձրութեան , զի արդարեւ
եթէ ինչմէ թէ Հայաստանի մէջ
Ժողովրդեան ինքնական բարձրու-
թիւնը քիչ բանէ կ'աւելաւ , կ'ը-
գամ թէ ներկային մէջ նոր օգնու-
թեան մը անհոյստ պարագայն միջոց
ապահովել զանոց կարող պիտի
ընէ իրենց առջև համեմատական
գիտականութիւնը վերջին ձեռք
բերելու մօտաւոր ապագային մը մէջ :
Առաւ հոնձք մը Հայաստանի մէջ

Ռուսի , Հայկական Բանձնաժողովին
« յոյս մեծ ունի թէ՛ առաքինու-
« թիւնը այնքանի , որը ի ճանապար-
« հի իւր աշխատութեանց իւր օր-
« լալիցն եղեն , չափաւ ընտանեկն
« քնն անհոյստական ի կէս իւր գոր-
« ծոյն , և ոչ զվիճակն սառաւ-
« ներով , յորտես Հայաստան աշ-
« խարհին , զուարթաւոր նորանոր
« պարգեւք զմերին պիտի ընու մը-
« շտակութեան , ի պահպանութիւն
« Ռուսական ընտիր մարդոյ տան և
« սեռին : »

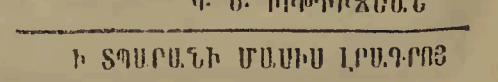
Օգնեմք ուրեմն Հայաստանի
Գիտակեր գաղանին նման , որ տե-
նելով թէ որք վերջապէս կը յաջն-
ջողի պիտի իւր արեւնակութեան
ճանկերէն , յառաջատու ճիգ մը կրնէ
գոյն փարատելու , սովոր , իւր վեր-
ջին ճիգնաւոր հասած , վերջին
ճիգնաւոր մը մէջ կը տառապե-
ցնէ վաղապարհակալ , Արաշկերտի
և Բուսնի Հայրենի Օգնեմք անոնց :
Հաղարարը Հայեր , ձեռնուած
կրկնապատիկ և եւապատիկ տան-
լանաց գիտականութիւնը աղբաւոր
նախ արեւն ուղղութիւն , վերջա-
տած , նիշարացած , հիւանդացած ,
իրենց թշուառութեանց երկայն շար-
քին ծալը տեղեկ Մահը կը տե-
նեն իւր յետին տառապանքներով
չլիպտաւոր , եթէ վերջին օգնու-
թեան մը չլինի իրենց : Օգնեմք ա-
նոնց :

Ինչե՞ր կ'որոշենք տուած մեզ այս
աղետաբեր սովոր , որ ինն ամսէ 'ի
վերամիջին ստանդարտի տեղե-
լով , և տեղական դիւրութիւններէ
բացառելի ոյժ մ'առնանալու հարկ-
ւարներն սպաննել անկարողութիւն
շարաւանայ մէջ , հարկաւորներ
իւր քանդեց , և որ , իւր վերջին
Ժամանակ մէջ , կը փորձէ վերջին
հարկաւոր տալ նոյա , զորս չկրցա-
ջնել միջոց ցարդ . Թրիւմբ դաշնա-
Բուս Էլին մեր հին ցուրը , կամ
այն վիշտերն որով Հայաստան հա-
մակուած էր արդէն : Սովոր աւել-
ցաւ անոնց վրայ , սովոր կէս րը
նական , կէս մ'արհեստական , մա-
սումը հասկնալ , մասումը անմեկ
նեկ , աստ տառապանցիկ , անդ-
րանդիկ , և վերջապէս Սովոր , բառին
կատարելու նշանակութիւնը . այն
պէս որ , եթէ յառաջագոյն ոչ չը-
ւաղ արեւալի վերջանք մը վա-
պարական , Պայազիւն և Բուսնի
դաշտերն և ձորերը պարզած չի-
նէր հաղարարը Հայոց զաղթա-
կանութեան և ջրման , տարա-
կոյ չկայ թէ ներկայ սովոր տեղե-
պատիկ աւելի զոհեր պիտի ընէ :

Երկրային պարգեւ է . իսլամ տաննէն
առաւ հոնձքն իսկ նախնական
ժողովրդի ծախքն մը կարօտ են սերմի
պիտոյին հոգարու համար : Այդ-
սերմը տալ , այդ առաւ հոնձքն
Հայաստանացին վայելել տալ կը չը-
չանակէ : Այսպէս է նաեւ այն վեր-
ջին օգնութիւնն , որ աղղէն կը
խնդրուի այժմ : Թուրքիոյ մայրաքա-
ղաքէն գնացած ոսկի մը հարուր ոս-
կի իսլամը պիտի գործէ Հայաս-
տանի մէջ :

Չգրանամք ուրեմն այս վերջին
նպատակ , որ կը խնդրուի մեզնէ
յանուն այն հաղարար թշուառաց
զորս վերջապէս աղղը պիտի հոգա-
տակարան լինէ երբեք վերջին դէպ-
քերը մեզ աւելի ապագայութիւն ,
աւելի հայրենասիրութիւն ներշնչ-
չած են , եթէ երբեք , գոնէ վերջին
տարիներու մէջ , աւելի մօտէն ըս-
կըսած եմք ճանաչել մեր հայրենի
գառաւոր իսկական վիճակն , և ե-
թէ երբեք միտք ունիմք գոնէ այ-
սուհեան մեր Հայաստանի եղբարց
ապագային համար աշխատելու , ներ-
կայ աղետն , իւր ամեն դառնու-
թեանով , լաւագոյն տեղիք պար-
տիք նկատել արդեամբ յուրանու-
համար այն համակարգիւն ու
կարեկցութիւնը , զոր տաճը կը
յուսակնէ Հայաստանի որդեղ
համար : Ի՞նչ ապահովութիւն կայ
որ ապագային մէջ լոյս պիտի
տալու անոնց , եթէ ներկային մէջ
հայ չտալու : Ի՞նչպէս կարելի է
որ ան

○ 2 1 1 1

Անուշահոս օճառ, մորժը կը
կախուղցնէ ու լեղի ջուրով ալ կը